Gelderse Werkdag - 4 maart 2017

Werklocaties

W1 Stoopschaar- ’s ochtends en ’s middags
Werkzaamheden: knotten wilgen
Vervoer: fiets (3.7 km)

W2a Oeverzwaluwenwand – ’s ochtends
Werkzaamheden: gaten in wand van nieuw zand voorzien
Vervoer: auto (6.6 km)

W2b Rietveld – ‘s ochtends
Werkzaamheden: berkenopslag verwijderen
Vervoer: auto (6.6 km)

W3 Huis op de Bergen – ’s ochtends
Werkzaamheden: dennenopslag verwijderen
Vervoer: auto (5.3 km)

W4 De Haere – ’s ochtends en ’s middags
Werkzaamheden: dennenopslag verwijderen tussen de heide
Vervoer: fiets (3 km)

W5 Knibbelweg – ’s ochtends en ’s middags
Werkzaamheden: wilgen knotten en uitdunnen houtsingel
Vervoer: auto (8.7 km)

W6 Hokseberg – ’s ochtends
Werkzaamheden: braakliggend deel inplanten.
Vervoer: fiets (0.5 km)

W7 Zwaluwenburg –`s ochtends en ’s middags
Werkzaamheden: houtwal dunnen
Vervoer: fiets (1.8 km)

W8 Zwaluwenburg –‘s ochtends
Werkzaamheden: hoogstamfruitbomen snoeien
Vervoer: fiets (1.8 km)

W9 Hellebeekstraat – ‘s ochtends
Werkzaamheden: wilgen knotten
Vervoer; auto (6.5 km)

Excursies

E1 Smederij De Hoefhamer –‘s middags
Vervoer: auto (5.8 km)

E2 Stadswandeling Elburg – ‘s middags
Vervoer: auto (5.8 km)

E3 Bezoek Botterwerf en Visafslag –‘s middags
Vervoer: auto (6.2 km)

E4 Wandeling Landgoed Schouwenburg –’s middags
Vervoer: fiets (2.2 km)

E5 A.Vogeltuinen van Biohorma ’s - ochtends en ‘s middags
Vervoer: fiets (1.8km)

E6 Fietstocht buitengebied Elburg – ‘s middags

E7 Bezoek rioolwaterzuivering en Rietveld – ‘s ochtends
Vervoer: auto (6.6 km)

Werklocaties

W1 Stoopschaar- ’s ochtends en ’s middags

Werkzaamheden: knotten wilgen

Vervoer: fiets (3.7 km)

De locatie ligt voor een deel in het halfopen kampenlandschap en voor een ander deel in het veenontginningsgebied. In de afgelopen jaren zijn in het gebied, dat ongeveer 8 hectare groot is, paddenpoelen gegraven en zijn houtsingels en knotbomen geplant. De aanplant van ca. 15 jaar geleden is hard gegroeid, zeker de grondsoort en de hoge grondwaterstand hebben hieraan bijgedragen.

W2a Oeverzwaluwenwand – ’s ochtends

Werkzaamheden: gaten in wand van nieuw zand voorzien

Vervoer: auto (6.6 km)

Begin 2011 heeft de SLE het plan opgevat een bestaand grondlichaam nabij het Drontermeer op te knappen om oeverzwaluwen weer een goede broedplaats te geven. Met sponsoring van verschillende partijen kon in maart 2012 de (zand)wand met een lengte van 25 meter worden aangelegd.

Half mei kwamen massaal oeverzwaluwen de wand verkennen en binnen veertien dagen waren er 240 nestgangen. Bij controle aan het einde van het seizoen bleek dat in 193 nesten jongen groot gebracht waren. Helaas kwam aan het tweede legsel abrupt een eind, marters en/of vossen verstoorden bruut de broedende vogels.

Het in 2012 aangelegde zandlichaam trok het eerste jaar dus veel broedparen. Echter door erosie, onder andere door strenge vorst, was het resultaat in 2013 slechts 68 broedparen. Om erosie in de toekomst te voorkomen en vossen en marters geen kans te geven werd begin 2014 voor een duurzame oplossing gekozen, een betonnen keerwand met 200 gaten werd geplaatst.

De resultaten bleven niet uit, kort na de plaatsing van de wand trokken de oeverzwaluwen dankbaar in hun nieuwe huisvesting. Vrijwel alle 200 gaten worden sinds de oplevering jaarlijks bezet en worden er per nest twee broedsels grootgebracht. Elk jaar worden de nesten schoongemaakt.

W2b Rietveld – ‘s ochtends

Werkzaamheden: berkenopslag verwijderen

Vervoer: auto (6.6 km)

Het Rietveld Elburg is gelegen aan het Drontermeer, ten noorden van de rioolwaterzuiveringsinstallatie van waterschap Vallei en Veluwe. Het gebied is in 1977 aangelegd om het afvalwater van de waterzuivering na te zuiveren. Daartoe zijn kaden opgespoten en is riet aangeplant. In 1978 is het veld als zogenaamde helofytenfilter (vloeiveld) in gebruik genomen. Het eigenlijke rietveld meet ongeveer 15 ha; inclusief kaden en rietvegetaties in de omringende randzones en het bassin is dat circa 19 ha.
Aan de westzijde, grenzend aan het Drontermeer, is een bosgordel (meest wilg) ontstaan die regelmatig moet worden teruggezet. Aan de oostzijde grenst het rietveld aan (in de meeste jaren begraasd) grasland, overlopend in het talud van de oude zeedijk.
In de afgelopen jaren is er veel gestuurd in het beheer van het Rietveld en het is in het voorjaar van 2007 in beheer gegeven aan Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer wil het beheer zoveel mogelijk optimaliseren als leef- en voortplantingsgebied voor riet- en moerasvogels, vissen en amfibieën. De herinrichting en overname was onderdeel van de Integrale Inrichting Veluwerandmeren (IIVR).
Het gebied is tevens onderdeel van het Natura 2000-gebied Veluwerandmeren. Het Rietveld is niet toegankelijk voor publiek, om de broedvogels in het gebied optimale rust te geven

W3 Huis op de Bergen – ’s ochtends

Werkzaamheden: dennenopslag verwijderen

Vervoer: auto (5.3 km)

Het landgoed ligt ten zuiden van het dorp Doornspijk tegen de zandverstuiving van De Haere aan en is ruim 13 ha groot en heeft de NSW status. Het terrein is een afwisseling van heide, grove den en zee den (Pinus pinaster).
Deze laatste zijn in de veertiger jaren door de voormalige eigenaar geplant. Uit die periode stamt ook het met riet gedekte zomerhuisje dat tot op heden nog als vakantieverblijf wordt gebruikt.
Het daglonershuisje dat midden op het terrein staat, is nog volledig in oorspronkelijk staat. Het heeft de grootte van een flinke schuur en bestaat uit 2 kamers van 2,5 x 2,5 meter. Vanwege deze inrichting uit vroeger tijd een museum uit vervlogen jaren.
Het landgoed is grotendeels opengesteld. Het gedeelte rond het zomerhuis is voor publiek niet toegankelijk. De wandelpaden van het landgoed sluiten aan op die van het omliggend natuurgebied.

W4 De Haere – ’s ochtends en ’s middags

Werkzaamheden: dennenopslag verwijderen tussen de heide

Vervoer: fiets (3 km)

Een uitgestrekt stuifzandgebied van 292 ha, ten zuidwesten van ’t Harde. Rond het actieve stuifzand liggen dennenbossen en heide met jeneverbes.
Actief stuifzand komt in Nederland niet meer veel voor. Daarom wordt het zand in het gebied open gehouden. Als dat niet wordt gedaan groeit het gebied snel dicht. Een paar jaar geleden is een stuk bos gekapt en is de bovenlaag van de bodem verwijderd. Zo kan het zand meer in beweging komen. Het unieke landschap blijft zo behouden en de planten en dieren die aangewezen zijn op dit landschapstype profiteren daarvan.
De variatie in de bossen in het gebied zal groter worden gemaakt. Door open plekken aan te leggen is er meer kans op spontane bosgroei en op nieuwe boomsoorten als berk en eik.

<u>W5 Knibbelweg</u> – ’s ochtends en ’s middags
Werkzaamheden: wilgen knotten en uitdunnen houtsingel
Vervoer: auto (8.7 km)
Deze locatie ligt in het halfopen kampenlandschap, grenzend aan het open poldergebied en het Veluwemeer. De eigenaar heeft een bijdrage geleverd om tot een interessant natuurnetwerk te komen. Het gaat hierbij om nieuwe elementen die de bestaande natuur versterken. Deze elementen verbinden de verschillende bestaande natuurgebieden van Staatsbosbeheer en vormen één groot netwerk. Zo is achter de woning een grote poel aangelegd met daarom heen diverse landbouwpercelen die zijn omgevormd tot één “natuurlijke bestemming”. Eén van de maatregelen om nieuwe natuur te ontwikkelen is het verschralen van het grasland. De bodem is zodanig bemest geweest dat veel planten die daar thuishoren, zijn verdwenen. Door de vruchtbare laag eraf te halen, kan de bodem weer geschikt worden gemaakt voor de ontwikkeling van bijzondere vegetaties. Het totaal aan nieuwe en bestaande natuur wordt het “Gelders Natuurnetwerk” genoemd.
De enthousiaste eigenaar zal deze dag graag meer vertellen over het ontstaan van dit fraaie natuurnetwerk en waartoe een burgerinitiatief kan leiden!

<u>W6 Hokseberg</u> – ’s ochtends

Werkzaamheden: braakliggend deel inplanten.

Vervoer: fiets (0.5 km)

Over het ontstaan van de Hokseberg zijn de geleerden het niet eens. Het meest aannemelijk is dat de Hokseberg ontstaan is in een tijd dat de Veluwe ontbost werd en de wind vrij spel kreeg. Om het stuiven van zand tegen te gaan werden houtsingels geplant om akkers en woonplaatsen te beschermen. Door het voortdurend inwaaien van zand ontstonden na verloop van tijd stuifwallen, die vervolgens weer werden ingeplant. De Hokseberg heeft zijn huidige glooiende vorm met gevarieerde beplanting daaraan te danken. De laatste jaren is veel achterstallig onderhoud verricht, zoals het verwijderen van Amerikaanse vogelkers en het deels kappen van Douglas sparren.

W7 Zwaluwenburg –`s ochtends en ’s middags

Werkzaamheden: houtwal dunnen

Vervoer: fiets (1.8 km)

Op landgoed Zwaluwenburg vindt u een gevarieerd landschap met loof- en naaldbos, oude schilderachtige boerderijen, boomgaarden, akkers, weilanden en de A. Vogeltuinen (bekend van de natuurlijke geneesmiddelen). Het is 286 ha groot.
Middelpunt van landgoed Zwaluwenburg is huis Zwaluwenburg. Dit huis werd in 1728 gebouwd op de plaats van kasteel Wijnbergen (1326). Vanaf het eind van de 18de eeuw volgden verschillende eigenaren elkaar op. In 1959 kwamen het huis in bezit van particulieren, terwijl het resterende landgoed werd gekocht door enkele instellingen. Uiteindelijk is Zwaluwenburg, met uitzondering van het huis en zijn directe omgeving, in 1973 overgedragen aan Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK). Het mooie bosrijke landgoed ligt op de overgang van het hoge land van de Veluwe en de lage vruchtbare gronden van de voormalige Zuiderzee. Bij het beheer wordt uitgegaan van de cultuurhistorische waarde van het gebied. Landbouw en bosbouw horen daarbij. Dat wordt natuurvriendelijk gedaan. Behalve de medicinale tuin wordt een deel van de akkers benut voor ecologisch verbouwde granen en aardappelen. Door de grote landschappelijke verscheidenheid is Zwaluwenburg vooral rijk aan vogelsoorten, zoogdieren en insecten.

W8 Zwaluwenburg –‘s ochtends

Werkzaamheden: hoogstamfruitbomen snoeien

Vervoer: fiets (1.8 km)

Beschrijving van Zwaluwenburg, zie bij W7.

W9 Hellebeekstraat – ‘s ochtends

Werkzaamheden: wilgen knotten

Vervoer; auto (6.5 km)

De locatie ligt aan de rand van het open polderlandschap en de oude Zuiderzeedijk (Kamperdijk) in het zogenaamde “schootsveld” van de stad Elburg. De vervallen agrarische bebouwing die nu nog op het perceel staat, wordt gesloopt om plaats te maken voor drie nieuwe gebouwen: een boerderij, een kapschuur en een werkschuur. De gebouwen worden -nadat ze gerealiseerd zijn - gehuurd door zorgaanbieder ’s Heeren Loo, die hier cliënten gaat huisvesten. De gebouwen zijn zodanig ontworpen dat ze passen in het kwetsbare landschap van het schootsveld.
Het erf krijgt een nieuwe inrichting en krijgt een visuele en functionele relatie met het open gebied. De bestaande beplanting blijft deels in het plan gehandhaafd. Op deze werkdag gaan we de wilgen die behouden blijven knotten.

Excursies

E1 Smederij De Hoefhamer –‘s middags

Vervoer: auto (5.8 km)

Het vestingstadje Elburg kende in het verleden meerdere smederijen. Halverwege de twintigste eeuw waren er binnen de wallen nog vier in bedrijf. Hier werd metaal verwerkt tot bijvoorbeeld hoefijzers, hekwerken, scheepsbeslag, gereedschappen, kachelpijpen enzovoorts.
Ook het ambachtelijke bedrijfje in de Smedestraat, waar tegenwoordig de museumsmederij is gevestigd, dreigde te verdwijnen. Om dat te voorkomen werd op 16 oktober 2003 de ‘Stichting tot instandhouding van de Elburger smederij’ opgericht.
De eeuwenoude smederij op de begane grond, werd nieuw leven ingeblazen, compleet met gemetselde vuurhaard met hangend rookkanaal, aambeelden en werkbanken. Om op de zolder een tentoonstelling te kunnen inrichten, moest eerst een 400 jaar oude stoflaag worden verwijderd.

Maar het resultaat mag er zijn: pittoresk, ambachtelijk, karakteristiek, ouderwets. En volop in bedrijf voor bezoekers en cursisten, die het vak van smid willen leren kennen.

E2 Stadswandeling Elburg – ‘s middags

Vervoer: auto (5.8 km)

Hanzestad Elburg is in de oude kern nog steeds het vissersplaatsje aan de voormalige Zuiderzee. Het oude vestingstadje is al een bezienswaardigheid op zich. De stad (250 bij 350 meter) heeft nog steeds zijn middeleeuwse rechthoekige stratenplan en is omringd door prachtige wallen, visrijke grachten en stukken stadsmuur. Gedurende de stadswandeling zult u een groot aantal gebouwen zien die u meenemen naar lang vervlogen tijden. De Grote- of St. Nicolaaskerk, restanten van de stadsmuren, stadswallen en kazematten getuigen van dit rijke verleden.

Eén van de meest markante gebouwen in Elburg is het vroegere Agnietenconvent dat eens een 15e -eeuws vrouwenklooster was. In deze laatgotische panden is nu Museum Elburg en het VVV agentschap gevestigd. De kloostertuin ademt een romantische sfeer.
Verdere bezienswaardigheden in Elburg zijn o.a. de Vischpoort, Museumsmederij ‘De Hoefhamer’, Museum Sjoel Elburg, botterwerfmuseum ‘de Hellege’ en het Nationaal Orgelmuseum.

E3 Bezoek Botterwerf en Visafslag –‘s middags

Vervoer: auto (6.2 km)

Bottermuseumwerf 'De Hellege' heeft een museaal gedeelte waar kennis kan worden gemaakt met de traditionele botterbouw en de historie van de visserij. De diverse soorten (miniatuur) botters staan uitgestald en oude ambachten worden getoond.
In de grote loodsen worden de botters gerestaureerd en vaarklaar gemaakt. Vanaf de balustrade kan het publiek dit zien. Niet alleen het décor van de oude botters, maar de totale beleving maakt dat oude tijden herleven. Dit is niet alleen te zien, maar zeker ook te ruiken.
Het publiek wordt via een vaste looproute meegenomen vanuit het verleden naar het heden.
De gids vertelt op een boeiende wijze de verhalen van vroeger. Hoe de oude vissers bij regen, wind en storm hun werk moesten doen op de voormalige Zuiderzee.
Het door de Botterstichting opgezette Leer-Werkproject laat zien hoe onder leiding van een deskundige leermeester de oude ambachten worden uitgeoefend en overgedragen aan jongeren.
De visafslag vormde in de periode 1916-1957 een ontmoetingsplek tussen de Elburger vissers en de kooplui. Na het droogvallen van de polder Oostelijk-Flevoland werd het gebouw van de visafslag in 1958 verkocht. Het gebouw werd afgebroken en herbouwd in Oosterwolde waar het werd gebruikt als vee-schuur en opslagruimte. In 1985 werd het gebouw opgespoord en korte tijd later werden initiatieven ontwikkeld om de voormalige visafslag terug te halen naar Elburg. Dat lukte uiteindelijk. Na een grondige restauratie kon het karakteristieke gebouwtje in de zomer van 1987 (opnieuw) geplaatst worden aan de haven van Elburg.

E4 Wandeling Landgoed Schouwenburg –'s middags

Vervoer: fiets (2.2 km)

Landgoed Schouwenburg is gelegen tussen 't Harde en de kern Elburg. Sinds de 17e eeuw komt de naam Schouwenburg al voor. Tussen 1700 en 1800 werd Schouwenburg ingericht in formele stijl, met lange rechte lanen en daartussen rechthoekige blokken met bos, akkers of weiland. In de blokken bos lagen ook weer lanenkruizen. In de tweede helft van de 19de eeuw werden delen van Schouwenburg heringericht in landschapsstijl. Centraal in de parkaanleg ligt het hoofdgebouw met een koetshuis, een tuin met kenmerken van de Engelse landschapsstijl en een moestuin. Dit geheel wordt omringd door een gracht welke zich verbreedt tot grote vijvers.
In zijn lange geschiedenis is het huis vele malen verbouwd. De laatste ingrijpende restauratie is in 2012 voltooid. Sinds 2010 wordt de buitenplaats particulier bewoond. Buiten de gracht liggen grote open weides omringd door forse bomenrijen. Verder maken een boerderij en een bos met slingerpaden onderdeel uit van het landgoed. Dit deel van het landgoed is eigendom van en in beheer bij het Geldersch Landschap & Kasteelen. Het landgoedkarakter met huis en bijgebouwen, park en omringende landbouwgronden en bossen staat bij het beheer voorop.

Door het structuurrijke bos en de houtwallen is Schouwenburg rijk aan zangvogels. Buizerd en havik hebben er territoria en ook laten ooievaars zich zien. De oude bomen zijn rustplaats voor diverse soorten vleermuizen. Rond de gracht wordt de ijsvogel gezien die daar visjes komt vangen. Ook de bunzing komt op Schouwenburg voor, hij overwintert in de boerderijen in de omgeving.

E5 A.Vogeltuinen van Biohorma - ’s ochtends en ‘s middags

Vervoer: fiets (1.8km)

In een medicinale tuin op het landgoed Zwaluwenburg groeien planten en kruiden die worden gebruikt voor homeopathische geneesmiddelen van het merk A. Vogel. Vanzelfsprekend worden hier geen bestrijdingsmiddelen gebruikt. Dat levert fraaie bloemenvelden op met purperen rode zonnehoed en geel sint-janskruid. In de zomermaanden een bezoekje waard, op eigen gelegenheid of met een arrangement. In deze tijd van het jaar (maart) ook interessant te zien hoe een kwekerij goed kan samengaan met rustige vormen van recreatie

E6 Fietstocht buitengebied Elburg – ‘s middags

Het buitengebied van de gemeente Elburg kent een diversiteit aan landschapstypen.
In de hoofdstructuur is een duidelijke zonering aanwezig, evenwijdig aan de kustlijn van de voormalige Zuiderzee. Het karakter van die zonering wordt bepaald door de overgang van het beboste Veluwemassief naar het open polderlandschap langs de Randmeerkust. Daartussen ligt een overgangszone waarbinnen verschillende landschapstypen te onderscheiden zijn.
De overgangszone biedt aldus een afwisselend landschap. Parallel aan het Veluwemassief is het kleinschalige en lineaire kampenlandschap gelegen. In en langs de rand is een bijzonder kleinschalig en grillig patroon van houtwallen en houtsingels op de perceelgrenzen aanwezig. Verspreid daartussen liggen erven met bebouwing, al dan niet nog agrarisch. Verder richting de open polder krijgt het kampenlandschap geleidelijk een lineaire noordwestelijke richting door de loop van de wegen en de perceelgrenzen. De aanwezige beplanting langs deze wegen en perceelgrenzen markeert deze richting. Hier en daar zijn langs deze wegen bebouwingslinten ontstaan.
In het kleinschalige en lineaire kampenlandschap ontspringen beken als gevolg van uittredend grondwater. De beken voeren continu water af door de constante aanvoer van kwelwater. De beken hebben een smal profiel, soms rechtgetrokken of omgeleid en zijn daarom niet altijd meer als zodanig direct in het landschap waarneembaar en herkenbaar.

E7 Bezoek rioolwaterzuivering en Rietveld – ‘s ochtends

Vervoer: auto (6.6 km)

De rioolwaterzuivering in Elburg is één van de 16 zuiveringen waarover het waterschap Vallei en Veluwe beschikt. Dagelijks komt hier afvalwater binnen dat wordt gezuiverd. Hoe dit proces precies verloopt en om een goed beeld te krijgen van de werking van een rioolwaterzuiveringsinstallatie wordt dit tijdens de rondgang uitgelegd. Het waterschap ontwikkelt nieuwe technieken om energie en grondstoffen uit het afvalwater te halen. Het investeert veel geld in rioolwaterzuiveringen om steeds meer energie en grondstoffen uit het afvalwater te halen. Door vergisting van slib wordt biogas gemaakt. Hiermee wordt energie opgewekt voor het zuiveringsproces. Fosfaat dat nodig is voor de landbouw is een schaarse grondstof, maar zit volop in afvalwater. Daarom gaat het waterschap dat terugwinnen.

Het Rietveld Elburg is gelegen aan het Drontermeer, ten noorden van de rioolwaterzuiverings-installatie van waterschap Vallei en Veluwe. Het gebied is in 1977 aangelegd om het afvalwater van de waterzuivering na te zuiveren. Daartoe zijn kaden opgespoten en is riet aangeplant. In 1978 is het veld als zogenaamde helofytenfilter (vloeiveld) in gebruik genomen. Het vloeiveld heeft zijn functie inmiddels verloren. Een prachtige natuurontwikkeling vindt hier nu plaats.